

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

เชียงใหม่เป็นศูนย์รวมของการท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบน (ล้านนา) ของประเทศไทย ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางมาเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งจังหวัดเชียงใหม่ยังเป็นพื้นที่ซึ่งมีความหลากหลายทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นด้านแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต (บริษัทมรดกโลก, 2539: 1)

จังหวัดเชียงใหม่จึงได้มอบหมายให้เทศบาลนครเชียงใหม่ โดยได้รับความร่วมมือกับนักวิชาการ องค์กรภาคเอกชนและประชาชนชาวเชียงใหม่ ดำเนินการจัดตั้งหอศิลปวัฒนธรรมขึ้นเพื่อเป็นสถานที่รวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างสมบูรณ์ ให้คนในท้องถิ่นมีโอกาสเรียนรู้ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมประเพณีของเมืองเชียงใหม่ รู้จักวิถีชีวิตของตนเอง รู้ถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของบ้านเมือง ประเพณีและศิลปวัฒนธรรม อันจะสร้างความภาคภูมิใจและจิตสำนึก ในการรักษาวัฒนธรรมประเพณีของเมืองเชียงใหม่สืบไป ทั้งยังให้ป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่ ให้ข้อมูลและความอภิมภิมทางปัญญาแก่นักท่องเที่ยวทั้งไทยและเทศ นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่จัดแสดงศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์เมืองเชียงใหม่ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนามาตั้งแต่ครั้งสมัยอดีต (หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่, 2545)

การดำเนินการจัดตั้งหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ ได้เริ่มในระหว่างปี พ.ศ. 2533 ถึง 2534 โดยการสนับสนุนจากจังหวัดเชียงใหม่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จัดเป็นโครงการภายใต้แผนงานเงินกู้ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว และขอใช้อาคารศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่หลังเดิม เพื่อปรับปรุงเป็นหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ (หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่, 2545)

นอกจากนี้ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดตั้งหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ และพัฒนากลุ่มโบราณสถานวัดสะคือเมือง ประกอบด้วยบุคคลจากหลายหน่วยงานด้วยกัน ทั้งนักวิชาการ นักประวัติศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ล้านนาและผู้ทรงคุณวุฒิของเมืองเชียงใหม่ กรรมการชุดดังกล่าว ได้นำเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงอาคารศาลากลางจังหวัดหลังเดิม

เป็นหอศิลปวัฒนธรรมของเมือง และการปรับปรุงทั้งบริเวณเป็นอนุสรณ์สถาน 700 ปีของเมืองเรียกว่า “ช่วงพญามังราย” ซึ่งเทศบาลนครเชียงใหม่ได้นำแนวความคิดดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานนี้ในเวลาต่อมา

ในปี พ.ศ. 2545 เจ้าหน้าที่เทศบาลนครเชียงใหม่ก็ได้เข้าไปดำเนินการบริหารหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ ควบคุมโดยคุณ สุวาลี วงศ์ทองแก้ว เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ภายใต้งำกับของคุณบุญเลิศ นุรณุปกรณ์ นายกเทศมนตรียุคเทศบาลนครเชียงใหม่ และได้จัดงานแนะนำหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ “Soft Opening” ในวันพุธที่ 10 เมษายน 2545 และได้รับพระมหากรุณาธิคุณ จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเปิดหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ (สมโภช อ่องสกุล, 2544:11)

ปัจจุบันมีกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไป นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศ ให้ความสนใจเดินทางเข้ามาใช้บริการของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ ในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก (ตารางที่ 1.1) เพื่อศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนเรียนรู้ความสำคัญ รู้จักวิถีชีวิต รู้ถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของวัฒนธรรมประเพณีของเมืองเชียงใหม่ หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ จึงกลายเป็นแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ไปโดยปริยาย

ตารางที่ 1.1: สถิติผู้เข้าชมหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ ปีพ.ศ. 2545 – 2547

ปี พ.ศ.	เดือน	นักท่องเที่ยวชาวไทย
2545	เมษายน - ธันวาคม	35,832
2546	มกราคม - ธันวาคม	54,418
2547	มกราคม - พฤษภาคม	23,497
รวม		113,747

ที่มา: รายงานประจำปีของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่, 2547

เพื่อรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยวที่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็ว หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ ได้เตรียมการบริหารและการจัดการที่เหมาะสมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและบริการเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจและได้รับประโยชน์สูงสุด

ภายในหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ประกอบด้วยบุคลากรและสื่อต่างๆ เพื่อให้บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว จากวิทยากร แผ่นพับ สัญลักษณ์ รูปภาพ นิทรรศการ วิดีทัศน์ คอมพิวเตอร์ เพื่อให้ความรู้และความเข้าใจในประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

จากการศึกษาเบื้องต้น พบว่าหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ยังไม่เคยมีการสำรวจความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวที่ได้รับจากสื่อและประสิทธิภาพของสื่อชนิดต่างๆ ในหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่มาก่อน จึงเป็นที่มาของการศึกษาครั้งนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงคุณลักษณะของผู้มาใช้บริการชาวไทยและสื่อต่างๆ ในหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการชาวไทยที่มีต่อสื่อชนิดต่างๆ ที่ใช้ในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

1.2.3 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของสื่อ ที่ให้บริการของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ต่อไป

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพของสื่อในหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ที่ให้ความรู้แก่ผู้บริการชาวไทยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดพื้นที่ศึกษาเฉพาะแหล่ง คือที่ หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ ถนนพระปกเกล้า ตำบลศรีภูมิ อ.เมือง จ. เชียงใหม่

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร

หน่วยในการวิเคราะห์ (unit of analysis) ของการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้มาใช้บริการชาวไทย ที่มาเยี่ยมชมหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ในช่วงเดือน สิงหาคม – ตุลาคม 2547

1.4 นิยามศัพท์

จากความหมายหรือคำนิยามของศัพท์บางคำซึ่งจะใช้เป็นหลักในการศึกษาครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้

สื่อ (media) หมายถึง ช่องทาง (channel) หรือตัวกลางที่นำข้อมูลความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ เพื่อให้ผู้ใช้บริการชาวไทยได้รับรู้ได้แก่ ฝ่ายผู้ให้ข้อมูลนักท่องเที่ยว วิทยากร สื่อสิ่งพิมพ์ สัญลักษณ์ รูปภาพ นิทรรศการ วิดีทัศน์ คอมพิวเตอร์ ซึ่งทางหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ ได้จัดบริการไว้ให้แก่ผู้ใช้บริการชาวไทย

หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ ในที่นี้คือ หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ อ.เมือง จ. เชียงใหม่ จัดเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่และเพื่อให้คนในท้องถิ่นได้เรียนรู้ความสำคัญ รู้จักวิถีชีวิต ตลอดจนสร้างความภาคภูมิใจและจิตสำนึกในการรักษาวัฒนธรรมประเพณีของคนเชียงใหม่

ประสิทธิภาพของสื่อ หมายถึง สื่อที่หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ได้จัดไว้ คือ ฝ่ายผู้ให้ข้อมูลนักท่องเที่ยว วิทยากร แผ่นพับ สัญลักษณ์ รูปภาพ นิทรรศการ วิดีทัศน์ คอมพิวเตอร์ และทำให้ผู้ใช้บริการชาวไทยได้รับความรู้ความเข้าใจและความพึงพอใจ ในเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

ความรู้ หมายถึง เรื่องราวหรือเนื้อหาข่าวสารที่นักท่องเที่ยวได้รับจากสื่อในหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

ผู้ใช้บริการชาวไทย หมายถึง ผู้ใช้บริการชาวไทยที่เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมในหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ อ. เมือง จ. เชียงใหม่

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพของสื่อในการให้ความรู้แก่ผู้ใช้บริการชาวไทยของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

1.6 กรอบแนวคิด

ตัวแปรอิสระ

ผู้ใช้บริการชาวไทย

- เพศ
- อายุ
- อาชีพ
- ระดับการศึกษา
- สถานภาพการสมรส
- ภูมิลำเนา

ตัวแปรตาม

สื่อที่ปรากฏในหอศิลป์วัฒนธรรมเมือง
เชียงใหม่

- บุคคล { ผู้ให้ข้อมูลนักท่องเที่ยว
 { วิทยากร
- สัญลักษณ์(โปสเตอร์)
- ภาพแสดง
- นิทรรศการ
- แผ่นพับ
- วิดีโอ
- คอมพิวเตอร์

ระดับความรู้ความเข้าใจ
ที่ได้รับจากแหล่งข้อมูลประสิทธิภาพสื่อของ
หอศิลป์วัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่